

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фармацевтичних дисциплін

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ
ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ
РОБІТ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТНЬОЇ
ПРОГРАМИ «ФАРМАЦІЯ»

Ужгород-2024

Методичні вказівки для виконання кваліфікаційних робіт здобувачами освітньої програми «Фармація». О.Т. Девіняк, М.А. Дербак, О.В. Криванич, А.Л. Штробля, Х.Л. Крч, В.А. Сятиня, О.І. Симканич. Ужгород, 2024. 46 с.

Методичні вказівки призначені для підтримки здобувачів освіти за освітньою програмою «Фармація» під час виконання ними кваліфікаційних робіт.

Затверджено на засіданні кафедри фармацевтичних дисциплін, протокол №_ від «__»_____ 2024 р.

Рецензенти:

Проф. Алмакаєва Людмила Григорівна, д.фарм.н., професор кафедри фармацевтичних дисциплін;

Проф. Коваль Галина Миколаївна, д.мед.н., завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології.

Рекомендовано до публікації вченою радою медичного факультету, протокол № від

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
ВСТУП	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
ПЛАНУВАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	15
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	22
РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	24
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	26
РОЗДІЛ «ВСТУП»	32
АНОТАЦІЯ.....	33
НАУКОВИЙ СТИЛЬ	35
ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ.....	38
ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ	40
ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	44

Проведення наукових досліджень є надзвичайно важливою складовою для розвитку фармацевтичної галузі та покращення якості охорони здоров'я. Засвоєння дослідницьких методів здобувачем освіти дозволяє використовувати їх надалі для вирішення складних комплексних питань у сфері фармації, які виникають при повсякденному веденні професійної діяльності і характеризуються неповною інформацією та потребують створення нових знань та впровадженню інновацій. Крім того, важливим аспектом виконання кваліфікаційного дослідження є критичний аналіз, оцінка та синтез нових і комплексних ідей, що лежать на перетині фармації з різними галузями наук та професій. Метою даних методичних вказівок є підтримка здобувачів освітнього ступеня магістра спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» за освітньою програмою «Фармація» у плануванні, виконанні, оформленні та підготовці до захисту перед комісією кваліфікаційного магістерського дослідження.

Кваліфікаційна робота магістра є самостійним науковим дослідженням здобувача вищої освіти, що виконується ним на завершальному етапі навчання. Її головною метою і змістом якої є наукові дослідження з новітніх питань теоретичного або прикладного характеру за профілем підготовки. Кваліфікаційна робота покликана розвинути дослідницькі здібності здобувача вищої освіти, засвідчити його вміння організувати і провести під контролем наукового керівника самостійне дослідження, спрямоване на розв'язання поставленого дослідницького запитання. Виконання кваліфікаційної роботи магістра сприяє:

- систематизації, закріпленню й розширенню теоретичних знань, практичних навичок та інших компетентностей зі спеціальності, їх застосуванню при виконанні конкретних наукових та науково-практичних завдань;
- розвитку навичок самостійної роботи й оволодіння методиками проведення досліджень, в тому числі і експериментальних, при вирішенні науково-практичних проблем.

Виконання кваліфікаційної роботи магістра відбувається відповідно до Положення про дипломну роботу (дипломний проект), затверджене наказом ректора №225/01-17 від 13.12.2016, URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11106>, а також Положення про кваліфікаційну роботу магістра спеціальності 226 Фармація, промислова фармація, затверджене вченою радою медичного факультету, протокол №8 від 07 грудня 2023 року, URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/73756>.

Кваліфікаційна робота повинна містити теоретичне обґрунтування, яке спирається на існуючі наукові джерела, бази даних та нормативно-правові акти та детально розкриває сучасний рівень за визначеним проблемним запитанням, актуальним для сфери фармації. Кваліфікаційна робота має продемонструвати здатність здобувача освітнього ступеня магістра розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері фармації. Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, ознак фабрикації та фальсифікації. При плануванні кваліфікаційного дослідження, в якому залучатимуться люди у якості об'єкта дослідження та планується збір інформації про здоров'я, або залучатимуться хребетні тварини в якості об'єкта дослідження – здобувач формує протокол дослідження та подає його на розгляд комісії з біоетики УжНУ. Проведення досліджень із використанням персональних даних про здоров'я людей чи

проведення експериментів з участю хребетних тварин без позитивного рішення комісії з біоетики не допускається. Кваліфікаційна робота після захисту буде оприлюднена у вільному доступі в електронному репозитарії Ужгородського національного університету.

Компетентності випускника, розвитку яких призначене виконання кваліфікаційної роботи магістра спеціальності 226 Фармація, промислова фармація, включають:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Знання та розуміння предметної області; розуміння професійної діяльності.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК05. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК08. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку фармації, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФК01. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі фармації у широких або мультидисциплінарних контекстах.

ФК02. Здатність збирати, інтерпретувати та застосовувати дані, необхідні для професійної діяльності, здійснення досліджень та реалізації інноваційних проєктів у сфері фармації.

ФК03. Здатність розв'язувати проблеми фармації у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

ФК04. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері фармації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Виконання кваліфікаційної роботи магістра спеціальності 226 Фармація, промислова фармація дозволяє досягнути наступних програмних результатів:

ПРН01. Мати та застосовувати спеціалізовані концептуальні знання у сфері фармації та суміжних галузях з урахуванням сучасних наукових здобутків.

ПРН02. Критично осмислювати наукові і прикладні проблеми у сфері фармації.

ПРН03. Мати спеціалізовані знання та уміння/навички для

розв'язання професійних проблем і задач, у тому числі з метою подальшого розвитку знань та процедур у сфері фармації.

ПРН04. Вільно спілкуватися державною та англійською мовами усно і письмово для обговорення професійних проблем і результатів діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.

ПРН06. Розробляти і приймати ефективні рішення з розв'язання складних/комплексних задач фармації особисто та за результатами спільного обговорення; формулювати цілі власної діяльності та діяльності колективу з урахуванням суспільних і виробничих інтересів, загальної стратегії та наявних обмежень, визначати оптимальні шляхи досягнення цілей.

ПРН07. Збирати необхідну інформацію щодо розробки та виробництва лікарських засобів, використовуючи фахову літературу, патенти, бази даних та інші джерела; систематизувати, аналізувати й оцінювати її, зокрема, з використанням статистичного аналізу.

ПРН08. Розробляти і реалізовувати інноваційні проєкти у сфері фармації, а також дотичні міждисциплінарні проєкти з урахуванням технічних, соціальних, економічних, етичних, правових та екологічних аспектів.

Кваліфікаційна робота є індивідуальною, виконується кожним здобувачем вищої освіти одноосібно та повинна містити результати самостійних досліджень. Для допомоги в плануванні та організації дослідження, надання зворотного зв'язку щодо якості виконання кожного з етапів роботи, а також з метою контролю належного виконання дослідницької роботи із дотриманням норм академічної доброчесності, вимог Гельсінської декларації та принципів біоетики – за кожним здобувачем освіти закріплюється науковий керівник. Науковими керівниками кваліфікаційних робіт магістрів призначаються науково-педагогічні працівники закладу, що мають науковий ступінь - професори, доктори наук, доценти, кандидати наук.

Кваліфікаційна робота магістра спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» відповідно до освітньої програми «Фармація» та її навчального плану в УжНУ виконується під час переддипломної практики. Метою такого планування є максимальне наближення та забезпечення відповідності дослідницьких тем та запланованих результатів кваліфікаційних робіт викликам та сучасним потребам практичної фармації. Обсяг переддипломної практики становить 12 кредитів ЄКТС (360 годин навчального навантаження), тривалість – 8 тижнів. Базою для переддипломної практики можуть бути заклади охорони здоров'я (аптечні та медичні заклади), а також наукові

установи, науково-практичні та інші лабораторії, центри чи кафедри, котрі провадять діяльність у сфері охорони здоров'я. База для переддипломної практики обирається здобувачем спільно з науковим керівником з числа закладів та установ, з якими УжНУ має діючий договір про проведення практики здобувачів освіти. При потребі залучення до виконання дослідження іншої установи, здобувач або науковий керівник ініціюють та забезпечують укладання договору про практику між такою установою та УжНУ.

До завершення четвертого року навчання кафедра фармацевтичних дисциплін пропонує здобувачам освітньої програми «Фармація» орієнтовний перелік тем та відповідні цим темам наукові керівники з числа викладачів кафедри фармацевтичних дисциплін або відповідні суміжні кафедри, які надали пропозицію щодо керівництва кваліфікаційними роботами здобувачів. Здобувачі користуються правом обрати кафедру для виконання кваліфікаційної роботи магістра. Після здійснення здобувачами освіти вибору, відповідне навчальне навантаження планується на наступний навчальний рік на відповідні кафедри. Зміна кафедри, за якою закріплено здобувача освіти, може бути здійснена на підставі обґрунтованої заяви здобувача до початку навчального року, в якому здійснюється виконання кваліфікаційної роботи. Зміна наукового керівника в рамках однієї кафедри може бути здійснено на підставі обґрунтованої заяви здобувача до затвердження тем та наукових керівників розпорядженням деканату медичного факультету. Розгляд заяв здобувачів щодо зміни кафедри проводить декан факультету, щодо зміни наукового керівника – завідувач відповідної кафедри. Теми кваліфікаційних робіт магістрів відповідають спеціальності 226 Фармація, промислова фармація та пропонуються кафедрами, за якими закріплені відповідні здобувачі. Теми можуть бути запропоновані зацікавленими організаціями, підприємствами, установами. Тематика повинна бути актуальною, відповідати науковому профілю кафедри, сучасному стану та перспективам розвитку науки. Кафедри подають теми та завдання до кваліфікаційних робіт магістрів на експертизу відповідності спеціальності та затвердження випусковій кафедрі фармацевтичних дисциплін. Вже на етапі вибору теми здобувачі можуть отримувати консультації від викладачів – потенційних наукових керівників, а також від представників практичної фармації, керівників потенційних баз переддипломної практики, із діяльністю якої буде пов'язана майбутня кваліфікаційна робота тощо. Важливо спрямовувати дослідницькі зусилля на вирішення реальних проблемних питань фармацевтичної діяльності окремого закладу, області, країни в цілому.

Експертиза відповідності теми кваліфікаційної роботи спеціальності відбувається на засіданні випускової кафедри фармацевтичних дисциплін, у якому можуть брати участь наукові керівники здобувачів вищої освіти спеціальності 226 Фармація, промислова фармація. Здобувачу надається право вибрати тему кваліфікаційної роботи магістра із визначених кафедрою або запропонувати свою з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки. Перевага надається темам, що продовжують тематику виконаної курсової роботи, або темам, які безпосередньо пов'язані з майбутньою науково-професійною діяльністю випускника.

Тема кваліфікаційної роботи магістра закріплюється за здобувачем розпорядженням декана факультету, на підставі подання кафедри фармацевтичних дисциплін. У розпорядженні вказується керівник та рецензент кваліфікаційної роботи магістра.

Керівник кваліфікаційної роботи разом зі здобувачем визначає мету і завдання дослідження із зазначенням термінів та етапів їх виконання. Дана інформація вноситься у документ під назвою «Завдання на кваліфікаційну роботу магістра», який затверджується завідувачем кафедри. Завдання готується за формою, затвердженою Положенням про кваліфікаційну роботу магістра спеціальності 226 Фармація, промислова фармація, та містить тему та інформацію про її затвердження, запланований термін завершення роботи, мету роботи, перелік завдань, календарний план та найменування рецензента. Завдання до кваліфікаційної роботи повинні бути чіткими, вимірюваними, досяжними, релевантними меті роботи і обмеженими у часі (SMART). Завдання на кваліфікаційну роботу підписується здобувачем та керівником кваліфікаційної роботи. Календарний план виконання кваліфікаційної роботи може містити заплановане виконання окремих підготовчих робіт до початку переддипломної практики, і не може тривати довше, ніж термін завершення переддипломної практики відповідно до затвердженого на факультеті графіка навчального процесу.

Здобувач планує виконання кваліфікаційної роботи спільно з науковим керівником. Науковий керівник надає допомогу здобувачу у складанні календарного графіка роботи на весь період виконання кваліфікаційної роботи, а також допомагає в організації дослідження та забезпеченні доступу до необхідних матеріальних (лабораторних) ресурсів. Загальний протокол дослідження повинен відповідати науковому методу і визначати робочі гіпотези до початку проведення дослідження. Негативні результати або непідтвердження робочих гіпотез зібраними даними не впливають на якість кваліфікаційної роботи та її оцінку. Значна увага під час планування має бути надана вибору та обґрунтуванню методів дослідження, які повинні відповідати поставленим завданням та наявним ресурсам.

Штучний інтелект може застосовуватись на етапі планування дослідження і допомогти виділити етапи дослідження та раціонально розподілити час. На результат і поради штучного інтелекту не варто покладатись наосліп, планування має бути схвалене науковим керівником, який більш об'єктивно може оцінити час, необхідний для виконання того чи іншого етапу, а також доречність запропонованих дій. Нижче наведено приклад запиту і роботи штучного інтелекту Gemini (його відповідь була кращою, ніж у ChatGPT) над поставленим завданням з планування:

Запит:

Склади календарний план обсягом 8 тижнів для проведення одним студентом кваліфікаційного наукового дослідження з визначення показників антибіотикорезистентності бактерій на змивах з меблів, інструментів та шкіри пацієнтів в одному з відділень лікарняного стаціонару. Оформлення кваліфікаційної роботи включається в цей період, апробація, захист роботи та публікація результатів не включається

Відповідь:

Тиждень	Завдання	Відповідальний	Результат
-1	1. Офіційне затвердження теми кваліфікаційної роботи. 2. Подання заявки на проведення дослідження до відділення лікарняного стаціонару та отримання дозволу. 3. Підготовка необхідного обладнання та матеріалів для відбору проб та проведення мікробіологічних досліджень.	[ПІБ студента], науковий керівник	1. Затверджена тема. 2. Дозвіл на дослідження. 3. Підготовлене обладнання та матеріали.
1	1. Вибір відділення лікарняного стаціонару. 2. Ознайомлення з санітарно-епідеміологічною ситуацією у відділенні. 3. Визначення переліку меблів, інструментів та зон шкіри пацієнтів для дослідження. 4. Розробка методики відбору проб. 5. Підбір та затвердження антибіотиків для дослідження.	[ПІБ студента], науковий керівник	1. Вибране відділення. 2. Огляд санітарно-епідеміологічної ситуації. 3. Перелік об'єктів дослідження. 4. Розроблена методика відбору проб. 5. Перелік та концентрації антибіотиків.

2	1. Відбір змивів з меблів, інструментів та шкіри пацієнтів. 2. Транспортування зразків до лабораторії. 3. Посів зразків на поживні середовища.	[ПІБ студента]	1. Зібрані змиви. 2. Зразки в лабораторії. 3. Посіяні зразки.
3	1. Інкубація посівів. 2. Визначення морфологічних та культуральних властивостей виділених бактерій.	[ПІБ студента]	1. Інкубовані посіви. 2. Ідентифіковані бактерії.
4	1. Визначення чутливості виділених бактерій до антибіотиків. 2. Аналіз результатів дослідження.	[ПІБ студента]	1. Дані про чутливість до антибіотиків. 2. Проаналізовані результати.
5	1. Узагальнення та систематизація отриманих результатів. 2. Оформлення розділів кваліфікаційної роботи: вступ, огляд літератури, методика дослідження, результати дослідження.	[ПІБ студента]	1. Узагальнені результати. 2. Оформлені розділи роботи.

6	1. Написання розділів кваліфікаційної роботи: обговорення результатів, висновки, список використаних джерел. 2. Підготовка до рецензування.	[ПІБ студента]	1. Оформлені розділи роботи. 2. Підготовлена робота до рецензування.
7	1. Збір відгуків від наукового керівника та інших рецензентів. 2. Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень.	[ПІБ студента]	1. Відгуки та зауваження. 2. Доопрацьована робота.
8	1. Остаточне оформлення кваліфікаційної роботи.	[ПІБ студента]	1. Оформлена кваліфікаційна робота.

Примітка: Цей календарний план є орієнтовним і може бути змінений з урахуванням специфіки дослідження.

Додаткові рекомендації:

- Слід вести щоденник дослідження, де фіксувати всі етапи роботи

Для фіксування зібраних первинних даних корисно використовувати табличний процесор (MS Excel, Calc, Numbers). Ще на етапі планування варто зробити шаблон файлу із визначеними назвами стовпців та типами даних, які будуть в них вноситись. При потребі файл може містити необхідну кількість вкладок з окремими наборами даних. Даний файл має акуратно заповнюватись і надійно зберігатись (потурбуйтеся про архівні копії або розміщення в «хмарі»), він повинен надаватись в разі вимоги науковому керівнику чи рецензенту для перевірки об'єктивності та коректності отриманих узагальнених результатів.

Деталізований план дослідження може бути оформлений у вигляді протоколу дослідження. В разі збору персональних даних про здоров'я людей чи іншого залучення людей чи хребетних тварин як об'єктів дослідження, формування протоколу дослідження є обов'язковим, і він повинен містити ряд необхідних елементів: Загальні відомості (включають тему кваліфікаційного дослідження та інформацію про виконавця та наукового керівника), обґрунтування актуальності дослідження, мету та завдання дослідження, план дослідження, науково-практичну новизну дослідження, прямий доступ до первинних даних, ведення документації та питання етичного характеру). В разі самостійного збору персональних даних та даних про здоров'я у формі усного інтерв'ю, перед проведенням інтерв'ю слід роз'яснити респонденту ключові

характеристики та мету дослідження, вказати які його дані будуть отримані з медичних карток та реєстрів, і отримати інформовану згоду респондента на фіксацію, зберігання та обробку його персональних даних та інформації про здоров'я. Якщо респондент є пацієнтом закладу – бази переддипломної практики, то укладення письмової форми інформованої згоди від здобувача не вимагається, адже заклад охорони здоров'я забезпечує погодження пацієнтами участь учасників освітнього процесу через «Інформовану добровільну згоду пацієнта на проведення діагностики, лікування та на проведення операції та знеболення і на присутність або участь учасників освітнього процесу» (наказ МОЗ №110 від 14.02.2012). При цьому інформування пацієнта про залучення його даних до дослідження і суть цього дослідження залишається обов'язковим. В разі збору персональних даних та даних про здоров'я у формі письмового чи онлайн анкетування – вступна частина тексту анкети повинна обов'язково містити опис дослідження із зазначенням його мети, гарантування конфіденційності введеної респондентом інформації, вказання осіб, що матимуть доступ до введених даних, та містити підтвердження (у формі запиту на проставлення галочки), що шляхом заповнення цієї анкети респондент надає згоду на зберігання та обробку введених ним персональних даних та даних про здоров'я виконавцем дослідження. В разі збору даних в анонімній анкеті, зміст якої не містить можливості ідентифікувати особу, яка заповнювала анкету (відсутнє вказання повної адреси, дати народження, е-мейлу чи телефону особи тощо) – погодження протоколу комісією з біоетики УжНУ не є обов'язковим, і в такому разі контроль відповідності анкети етичним нормам, неупередженості та безоціночності щодо стану чи міркувань респондента забезпечує науковий керівник. В разі ретроспективного збору інформації з медичних карток та реєстрів, інших персоніфікованих записів про здоров'я людей без наявності контакту з цими людьми – надання інформованої згоди не вимагається, однак протокол дослідження в такому разі підлягає обов'язковому розгляду і погодження комісією з біоетики УжНУ. Також розгляду і погодження комісією з біоетики підлягають дослідження, які включають виконання експерименту над хребетними тваринами.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Метою виконання огляду літературних джерел здобувачем освітнього ступеня магістра є практичне відпрацювання навичок збирання, розуміння та критичного аналізу актуальної науково-технічної та професійної інформації, яка стосується заданої теми чи наукового запитання. Опрацювання сучасних літературних джерел за темою забезпечує можливість розв'язати поставлені завдання кваліфікаційної роботи якісно та у відповідності із сучасним рівнем професійної практики. Огляд літературних джерел повинен базуватись переважно на наукових статтях у наукових журналах, щоб забезпечити академічний рівень та довіру до наведеної інформації. Провідні наукові статті зазвичай публікуються англійською мовою для забезпечення їх доступності для максимальної кількості науковців та читачів. Наукові праці, що опубліковані у вузькоспеціалізованих або високопрестижних міжнародних наукових журналах із строгими критеріями відбору - надають кращий рівень впевненості щодо неупередженості, об'єктивності та методологічної якості опублікованої праці, оскільки проходять ретельну експертизу рецензентів та редакції журналу. Тому серед опрацьованих літературних джерел не менше половини мають бути опубліковані у міжнародних наукових журналах англійською мовою – це необхідно для підтвердження здобувачем досягнення результатів навчання

ПРН01 Мати та застосовувати спеціалізовані концептуальні знання у сфері фармації та суміжних галузях з урахуванням сучасних наукових здобутків, ПРН02 Критично осмислювати наукові і прикладні проблеми у сфері фармації, ПРН04 Вільно спілкуватися державною та англійською мовами усно і письмово для обговорення професійних проблем і результатів діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів - у повній мірі.

Наведена огляді літератури інформація повинна базуватись на першоджерелах, посилання за вторинним матеріалом (за інформацією з вступу наукових статей) не допускається. Інформація з оглядових статей може використовуватись лише в частині оригінальних результатів мета-аналізу, обговорення авторами оглядової статті чи висновків. Посилання на інформацію з інших наукових статей за матеріалом оглядової статті – не допускається. Інформація, наведена в огляді літературних джерел має відображати передовий, сучасний стан і рівень знань за темою кваліфікаційної роботи. Застаріла інформація, яка на момент підготовки кваліфікаційної роботи вже є уточненою або заміненою новішими даними – не допускається. В разі використання річної статистичної інформації, наприклад щодо захворюваності чи обсягів використання лікарських засобів, така інформація має подаватись за минулий чи позаминулий рік. Якщо офіційне джерело статистичної інформації не містить звітів за попередні два роки – допускається використання найбільш свіжих статистичних даних із додатковим вказанням у тексті про відсутність

більш нової інформації.

При аналізі літературних джерел має бути дотримано вимогу статті 78 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», а саме: *Медичні, фармацевтичні працівники та фахівці з реабілітації зобов'язані: е) здійснювати діяльність відповідно до принципів доказової медицини/доказової реабілітації.* Таким чином інформація з наукових джерел, яка не базується на проведених наукових дослідженнях за участю відповідних пацієнтів з наявністю контрольної групи – не повинна ретранслюватись як надійна. Бездоказові твердження не можуть міститись у кваліфікаційній роботі магістра зовсім. Результати дослідів та властивості речовин, отримані під час експерименту на тваринах чи інших лабораторних об'єктах – не підлягають екстраполяції на людей без виконання відповідних досліджень.

Огляд літературних джерел підлягає перевірці з боку наукового керівника, рецензента, будь-якої зацікавленої особи і повинен забезпечувати цілісність посилань. Тобто наведення тексту з певним за номером посиланням у огляді літературних джерел повинне гарантувати наявність таких тверджень у джерелі, яке розміщено в списку використаних джерел під відповідним номером. Помилки цитування не допускаються і можуть розглядатись як академічний плагіат.

Для пошуку літературних джерел за темою чи науковим запитанням рекомендовано використовувати пошукові системи PubMed (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>), Google Scholar (<https://scholar.google.com>), та пошукова система Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – НБУВ, веб-адреса бази наукової періодики України в НБУВ - http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN). Для PubMed запит подається англійською мовою, для Google Scholar – англійською та українською, для пошукової системи НБУВ – українською мовою. Багато наукових статей знаходяться у відкритому доступі і їх повний текст може бути відкритим і прочитаним без труднощів.

PubMed при необхідності містить у лівій бічній панелі фільтр результатів пошуку, який обмежує результати лише тими науковими статтями, які є у вільному доступі від видавника.

RESULTS BY YEAR

1799

2024

TEXT AVAILABILITY

- ☐ Abstract
- ☒ Free full text
- ☐ Full text

Filters applied: Free full text. [Clear all](#)

Pharmacy interventions on COVID-19 in Europe: Mapping current practices and a scoping review.

1

Cite

Costa S, Romão M, Mendes M, Horta MR, Rodrigues AT, Carneiro AV, Martins AP, Mallarini E, Naci H, Babar ZU.

Share

Res Social Adm Pharm. 2022 Aug;18(8):3338-3349. doi: 10.1016/j.sapharm.2021.12.003. Epub 2021 Dec 14.

PMID: 34924315 [Free PMC article.](#) [Review.](#)

METHODS: We used a mixed methods approach combining country mapping of current practices of **pharmacy** interventions on COVID-19 reported by **pharmacy** associations in Europe with a scoping review of published literature. ...Research on **pharmacy** interventions on ...

Google Scholar в разі наявності повного тексту статті у відкритому доступі містить посилання на цей повний текст справа від результатів пошукової видачі. Google Scholar аналізує наявність повного тексту даної статті будь-де в інтернеті, тому він забезпечує кращі можливості для отримання повних текстів. У прикладі наведеному нижче повний текст знаходиться на сайті researchgate.net, який є соціальною мережею для науковців. На цьому сайті деякі науковці самі викладають повні тексти своїх наукових статей для якнайширшого ознайомлення людей із результатами своєї праці. Слід зважати, що у пошуковій видачі від Google Scholar знаходяться не лише наукові статті. Серед результатів – багато підручників та посібників, методичних рекомендацій, тез наукових конференцій чи науково-технічних звітів. В разі актуальності та новизни таких джерел – їх теж можна використовувати для літературного огляду, однак вони не зараховуються до кількості опрацьованих наукових статей. Недоліком Google Scholar є розміщення у пошуковій видачі результатів з російської та російською мовою. Для уникнення цього можна використовувати прийом дослівного пошуку – поміщення запиту в подвійні лапки (приклад на рисунку нижче).

pharmacy

Академія Приблизна кількість результатів: 4 430 000 (0,04 с)

P

The state of the world's **pharmacy**: a portrait of the **pharmacy** profession

[\[PDF\] researchgate.net](#)

S Anderson - Journal of interprofessional care, 2002 - Taylor & Francis

Pharmacy is the health profession that has the responsibility ... wide variations in the practice of **pharmacy**, not only between ... and explores the current state of **pharmacy** around the world. ...

☆ Зберегти [» Послатися](#) Цитовано в 257 джерелах [Пов'язані статті](#) Кількість версій: 9

"фармація"

Приблизна кількість результатів: 17 300 (0,06 с)

Клінічна **фармація**

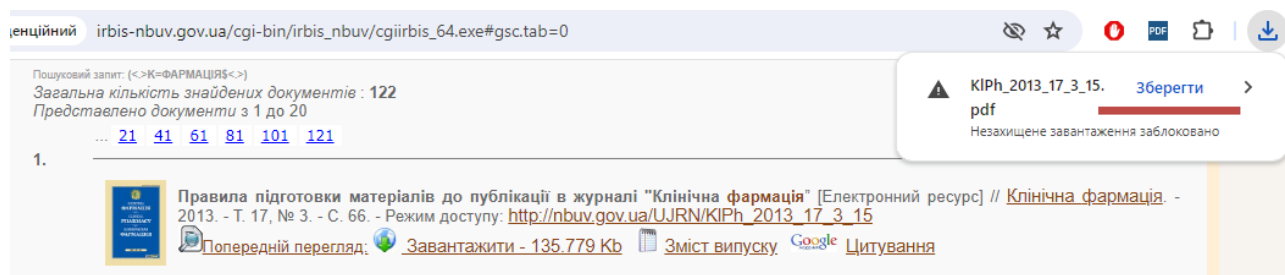
[\[PDF\] zsmu.edu.ua](#)

ОВ Крайдашенко, ОО Свинтозельський, МП Красько... - 2018 - dspace.zsmu.edu.ua

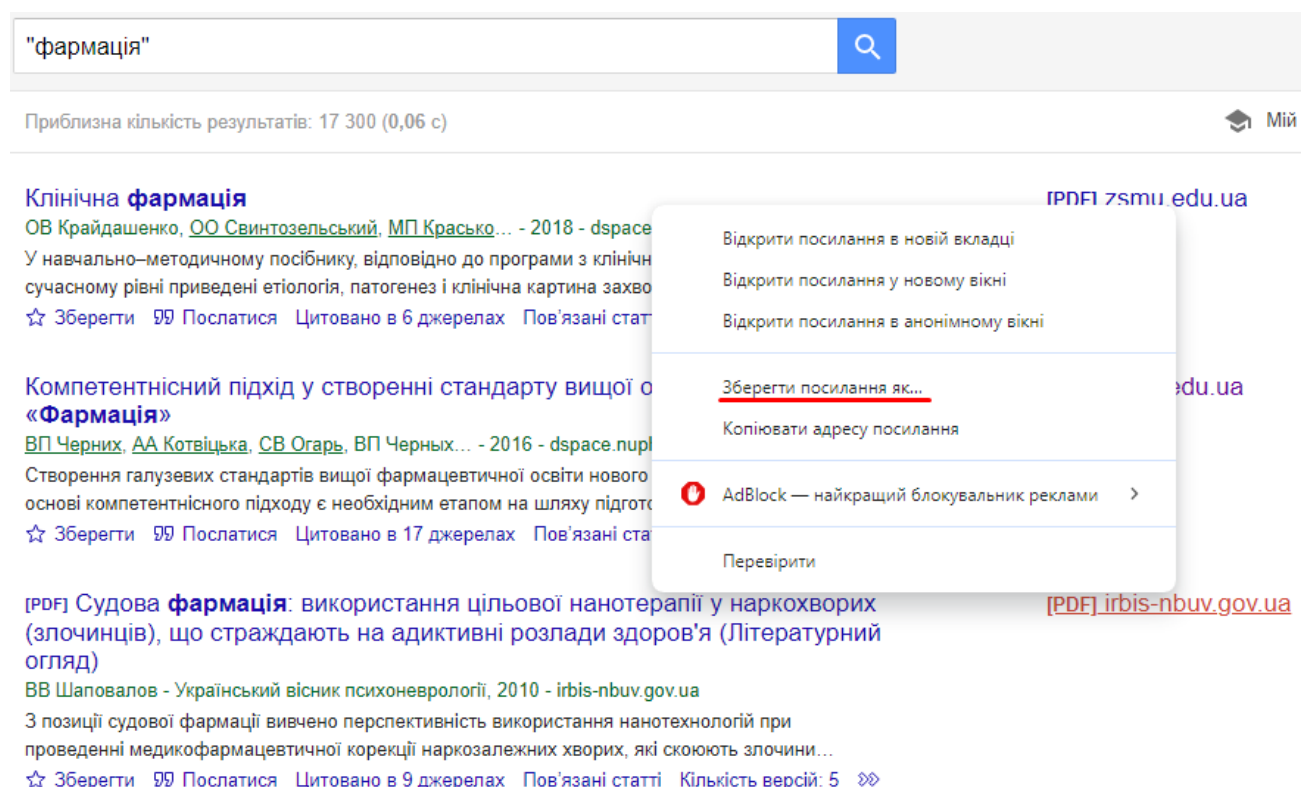
У навчально-методичному посібнику, відповідно до програми з клінічної фармації, на сучасному рівні приведені етіологія, патогенез і клінічна картина захворювань ШКТ, крові, ...

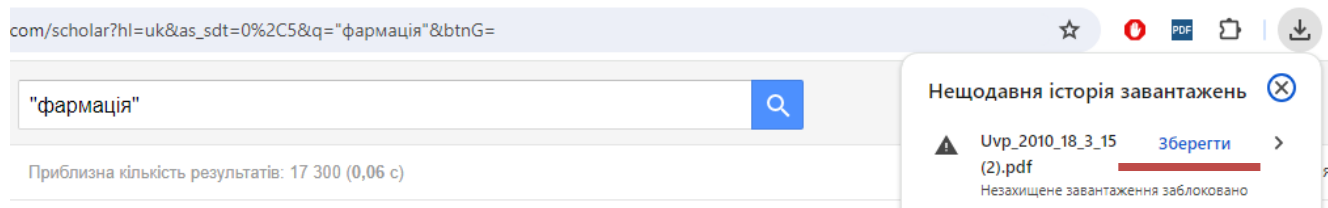
☆ Зберегти [» Послатися](#) Цитовано в 6 джерелах [Пов'язані статті](#) Кількість версій: 4 [»»](#)

Електронна система НБУВ наразі не забезпечує захищеного з'єднання з користувачами за протоколом https, через що будь-яке завантаження повного тексту з цієї системи блокується сучасними веб-браузерами як незахищене, і тому підозріле. Для збереження (скачування) повного тексту статті необхідно зайти в розділ «Завантаження» веб-браузера та додатково натиснути кнопку «Зберегти». Перевагою сайту НБУВ для пошуку українських наукових статей є форматування результатів видачі у вигляді відформатованого відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 бібліографічного посилання, яке можна відразу копіювати і вставляти в такому вигляді до списку літературних джерел.

Google Scholar теж може надавати посилання із сайту НБУВ на повний текст частини знайдених наукових статей з українських наукових видань. У такому разі традиційне клікання на посилання з повним текстом ні до чого не призводить, оскільки перехід за таким посиланням блокується веб-браузером. Для збереження такої наукової статті потрібно клікнути на посилання правою кнопкою мишки та обрати «Зберегти посилання як». Тоді вказавши папку та назву для зберігання – натиснути «Зберегти» - і у впливаючому справа віконці завантажень ще раз натиснути «Зберегти».

В разі необхідності отримання доступу до іноземної наукової статті, яка не перебуває у відкритому доступі в інтернеті – можна написати електронного листа на поштову адресу відповідального за листування співавтора (corresponding author). Тимчасово допускається використання сайту <https://sci-hub.se> для отримання повного тексту наукових статей у відомих міжнародних наукових журналах. Повні тексти не всіх наукових статей доступні через проєкт sci-hub.

Для допомоги в ідентифікації корисних та важливих наукових статей за певною темою може бути застосовано системи штучного інтелекту. Нижче наведено приклад запиту і роботи штучного інтелекту ChatGPT 3.5 (його відповідь була кращою, ніж у Gemini) над визначенням літературних джерел для опрацювання в огляді:

Запит

Вкажи 10 сучасних і важливих для опрацювання наукових статей, які розглядають проблему антибіотикорезистентності внутрішньолікарняних бактерій.

Відповідь

1. Magiorakos, A. P., Srinivasan, A., Carey, R. B., Carmeli, Y., Falagas, M. E., Giske, C. G., ... & Monnet, D. L. (2012). Multidrug-resistant, extensively drug-resistant and pandrug-resistant bacteria: an international expert proposal for interim standard definitions for acquired resistance. *Clinical Microbiology and Infection*, 18(3), 268-281.
2. Tacconelli, E., Carrara, E., Savoldi, A., Harbarth, S., Mendelson, M., Monnet, D. L., ... & Holmes, A. (2018). Discovery, research, and development of new antibiotics: the WHO priority list of antibiotic-resistant bacteria and tuberculosis. *The Lancet Infectious Diseases*, 18(3), 318-327.
3. Cassini, A., Högberg, L. D., Plachouras, D., Quattrocchi, A., Hoxha, A., Simonsen, G. S., ... & Burden Study Group. (2019). Attributable deaths and disability-adjusted life-years caused by infections with antibiotic-resistant bacteria in the EU and the European Economic Area in 2015: a population-level modelling analysis. *The Lancet Infectious Diseases*, 19(1), 56-66.
4. Vazquez Guillemet, C., Kollef, M. H., Martin-Loeches, I., Michalsen, A., Perner, A., Putensen, C., ... & Luyt, C. E. (2020). Early antibiotic initiation in septic shock: a pivotal decision in critical care management. *European Journal of Clinical Microbiology & Infectious Diseases*, 39(3), 413-418.
5. Boucher, H. W., Talbot, G. H., Benjamin Jr, D. K., Bradley, J., Guidos, R. J., Jones, R. N., ... & Gilbert, D. (2013). 10×20 Progress—development of new drugs active against gram-negative bacilli: an update from the Infectious Diseases Society of America. *Clinical Infectious Diseases*, 56(12), 1685-1694.
6. World Health Organization. (2014). *Antimicrobial resistance: global report on surveillance 2014*. World Health Organization.
7. Gales, A. C., Jones, R. N., & Sader, H. S. (2011). Contemporary activity of colistin and polymyxin B against a worldwide collection of Gram-negative pathogens: results from the SENTRY Antimicrobial Surveillance Program (2006–09). *Journal of Antimicrobial*

Chemotherapy, 66(9), 2070-2074.

8. Bassetti, M., Peghin, M., Pecori, D., & De Rosa, F. G. (2020). The management of multidrug-resistant *Enterobacteriaceae*. *Current Opinion in Infectious Diseases*, 33(2), 184-194.
9. Blair, J. M., Webber, M. A., Baylay, A. J., Ogbolu, D. O., & Piddock, L. J. (2015). Molecular mechanisms of antibiotic resistance. *Nature Reviews Microbiology*, 13(1), 42-51.
10. Tacconelli, E., Cataldo, M. A., Dancer, S. J., De Angelis, G., Falcone, M., Frank, U., ... & Venditti, M. (2019). ESCMID guidelines for the management of the infection control measures to reduce transmission of multidrug-resistant Gram-negative bacteria in hospitalized patients. *Clinical Microbiology and Infection*, 25(8), 845-854.

Використання в якості наукових джерел ресурсів, повні тексти яких знаходяться виключно в доменах .ru, .рф, .рус, .su, .бел та .by, не допускається. Доступ до цих доменів обмежено більшістю інтернет-провайдерів в Україні. Використання в якості наукових джерел текстів іншими мовами, ніж українська та англійська, не рекомендується. Науковий керівник та рецензент не зобов'язані володіти іншими мовами та проводити експертизу фармацевтичних робіт, які базуються на іншомовних джерелах. Російська мова є теж «іншою мовою», на яку поширюється вказане вище обмеження, незалежно від походження та місця роботи авторів наукового джерела.

Сторінки вікіпедії, анонімні тексти в мережі інтернет, що не є документами певної професійної організації, тексти рефератів та курсових робіт, підручники та посібники для учнів загальноосвітніх чи спеціалізованих шкіл, презентації, дописи в соціальних мережах не є належними джерелами інформації для проведення огляду літературних джерел.

Огляд літературних джерел повинен відповідати темі та завданням кваліфікаційної роботи. Варто обмежити використання джерел, опублікованих більш ніж десять років тому, за винятком висвітлення за їх допомогою історичного контексту або ж для посилання на загальноусталену методологію виконання того чи іншого досліджу. Виконаний здобувачем літературний огляд повинен демонструвати глибинне розуміння здобувачем теми кваліфікаційної роботи і наявне в здобувача знання найновіших наукових досягнень за окресленою темою. Попри виконання здобувачами дослідження за певним одним методом, огляд літературних джерел повинен включати й результати інших альтернативних методів, які застосовувались для вирішення описаного питання. Попри покладання здобувача на певну теорію чи погляди щодо розв'язання окресленої дослідницької проблеми, в огляді літературних джерел має бути наведена інформація і про інші існуючі теорії або точки зору на поставлену проблематику. При оформленні огляду літературних джерел варто запланувати його чітку структуру та виділити підрозділи, які стосуються різних аспектів щодо дослідницької теми кваліфікаційної роботи. Заохочується подання власної точки зору здобувача щодо тверджень та доказів, зібраних у оглянутих ним дослідженнях. Здобувачу варто продемонструвати вміння критичного аналізу джерел, оцінити їх достовірність чи методологічний рівень, виділити які ризики, обмеження чи недоліки притаманні раніше проведенням науковим

дослідженням.

Огляд літературних джерел має бути підготовленим у формі зв'язного логічного тексту, із зрозумілими послідовними переходами думки від абзацу до абзацу. Він має повністю охоплювати і розкривати сучасні знання за суттю наукового питання. Текст повинен відповідати науковому стилю, деталі якого розкриті у відповідному розділі цих рекомендацій. Кожен абзац, який спирається та використовує інформацію з певних джерел – повинен містити належно оформлене бібліографічне посилання, яке відповідає належному джерелу в списку використаної літератури. Відсутність посилань у запозичених фрагментах тексту є академічним плагіатом. Співпадіння більше п'яти бібліографічних посилань із списком літератури іншої опублікованої наукової праці є серйозною ознакою академічного плагіату і підлягає розгляду саме в такому контексті. Академічний плагіат у кваліфікаційних роботах здобувачів не допускається, і його виявлення є підставою для зняття роботи з подальших етапів розгляду та захисту. Оформлення бібліографічних посилань деталізовано у відповідному розділі цих рекомендацій.

Кількість літературних джерел, використаних для написання огляду – не регламентується, однак в сукупності з іншими розділами основного тексту загальна кількість використаних джерел не має бути меншою 30, з яких не менше 20 становлять наукові статті, опубліковані в наукових журналах, і не менше половини зареферованих наукових статей повинні бути опубліковані в міжнародних наукових виданнях.

Огляд літературних джерел повинен завершуватись вказанням існуючих недоліків та прогалин у існуючих знаннях чи практиках за темою кваліфікаційної роботи та описувати, які саме питання та завдання будуть вирішені шляхом виконання здобувачем даної роботи. Також додатково зазначається, який вплив отримані результати можуть мати на подальші наукові дослідження у цьому напрямку та на практичну діяльність фахівців у сфері фармації.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розділ «Організація та методи дослідження» описує як саме було сплановано, організовано та проведено експеримент чи спостереження, які дані збирались, які заходи були застосовані для усунення впливу небажаних факторів і яким чином проводився аналіз отриманих результатів. Саме за цим розділом буде оцінюватись, наскільки надійно проведене дослідження дає змогу відповісти на поставлені дослідницькі питання і якою є наукова цінність проведеної роботи. Розділ «Організація та методи дослідження» відповідає на питання *що було зроблено, яким способом було зроблено, з ким/з чим було зроблено, що було виміряно і яким чином виведено висновки з результатів*. Даний розділ повинен містити таку інформацію, яка може бути подана у вигляді підрозділів:

- Матеріали або учасники дослідження. Якщо дослідження проводилось над матеріалами в умовах лабораторії, то слід, зазначити що саме було основним дослідницьким матеріалом та яке його походження (компанія-виробник), які саме реактиви та інструменти/обладнання використовувалось для виконання дослідження та лабораторних процедур та їх походження, які параметри чистоти або яким стандартам відповідають використані реактиви та матеріали, яке програмне забезпечення використовувалось на етапі дослідження. Якщо дослідження проводилось із залученням учасників з числа пацієнтів, респондентів чи здорових добровольців – слід зазначити чіткі критерії включення та виключення з дослідження, якщо такі існують, кількість учасників дослідження. В разі проведення опитувань – слід подавати за можливості й абсолютну кількість осіб, до яких було звертання з проханням заповнити анкету, і відсоток наданих відповідей учасників. Демографічні параметри учасників – їх розподіл за статтю та віком, географічними параметрами в разі їх доречності, слід подавати саме в цьому підрозділі. В разі виконання експериментів над тваринами або залучення людей в якості об'єктів дослідження, в цьому підрозділі подається інформація щодо дотримання принципів біоетики, вимог Гельсінської декларації, наявності висновку комісії з біоетики до протоколу дослідження та інші міркування та заходи, застосовані для дотримання принципів етики під час виконання дослідження. В разі формування вибірки досліджуваних осіб, повинні бути зазначені міркування щодо ступеня репрезентативності утвореної вибірки для досліджуваної популяції та зазначені потенційні ризики, пов'язані з вибірковою похибкою.
- Організація та методи дослідження. Тут описується детально умови/заклад в якому проводилось дослідження та суть проведеного дослід/інтервенції/спостереження. В разі проведення дослідження за

усталеним дизайном (когортне дослідження, крос-секційне дослідження, валідація аналітичної методики, фармацевтична розробка тощо) – подається найменування дизайну та посилання на стандарт, фармакопейну статтю чи інший нормативний документ, у відповідності з яким проводили дослідження. Вказується, що у цьому дослідженні виступало незалежними та залежними ознаками, а також які ознаки були контрольовані і яким саме чином. Подаються в логічній послідовності усі дії – підготовчі, які передували самому дослідженню, дії що виконувались під час дослідження, та способи збору і реєстрації даних. В разі використання спеціальних технік чи методів для вимірювання залежних ознак – подається детальна інформація про них, в тому числі наводиться детальний опис анкети, якщо дослідження включало анкетування. Не потрібно вказувати деталі дослідження, які є складовими стандартної методики, описаної в літературі. Однак усі інші деталі, в тому числі процедури відбору чи зв'язку з учасниками дослідження, критерії вимірювань, що були прийняті під час дослідження, відмінні від стандартних налаштування програмного забезпечення чи приладів тощо – повинні бути включеними в текст даного розділу для забезпечення можливості відтворення проведеної дослідницької роботи. Всі припущення, прийняті за основу для виконання дослідження – мають бути явно сформульовані в тексті. Також слід проаналізувати та описати потенційні джерела похибок під час проведення дослідження та реєстрації його результатів та вказати на методи їх усунення, які були вжиті у дослідженні. Технічні деталі, такі як текст розробленої анкети для опитування, аналітичні документи, що підтверджують чистоту чи тотожність вихідних речовин, інші текстові та графічні матеріали, які використовувались для проведення дослідження та не були його результатом – слід розміщувати у додатках до кваліфікаційної роботи, при цьому в розділі «Організація та методи дослідження» слід послатись на наявність таких додатків та описати інформацію, яку вони містять.

- Аналіз та статистична обробка результатів. Всі дослідницькі процедури, які проводились над зібраною та виміряною в процесі дослідження інформацією наводиться у цьому підрозділі. Тут описуються методи, що використовувались для виведення висновків із отриманих даних, які включають спеціальні методи розрахунків за напрямком дослідження, а також загальнонаукові методи описової статистики та статистичної перевірки гіпотез. При цьому зазначається, для яких саме порівнянь чи гіпотез які саме статистичні методи застосовано, який рівень статистичної значущості використовували при виведенні висновків, яка комп'ютерна програма використовувалась для виконання обчислень та візуалізації результатів. Не всі дослідження потребують статистичного аналізу, і відповідно не завжди є потреба в даному підрозділі.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

«Результати дослідження» є найбільш критичним і повністю самостійним фрагментом кваліфікаційної роботи, який відображає обсяг та якість виконаної здобувачем дослідницької роботи та дозволяє оцінити ступінь розвитку дослідницьких компетентностей, що відповідають сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій України. Даний розділ повинен мати чітку структуру, і кожне дослідницьке запитання/завдання або окремо проведений вид дослідів слід описувати в окремому підрозділі. Результати кваліфікаційної роботи повинні бути об'єктивними, неупередженими та достовірними. Якомога більше повинні надаватись точні дані, числова інформація, графіки та таблиці для ілюстрації результатів. Представлені результати повинні чітко відповідати поставленим завданням та мати логічний зв'язок. Кожен числовий результат повинен записуватись з використанням одиниць вимірювання. Розподіл номінальних ознак (кількість тих чи інших варіантів відповідей тощо) повинен подаватись в формі абсолютної кількості із зазначенням відсотка від цілого в дужках. Кожен вагомий числовий результат має бути супроводжений текстовим поясненням його значення та оцінки для практики. При наявності значного обсягу числової інформації, яка не обговорюється у тексті – відповідні таблиці розміщуються у додатку. Важливою складовою кваліфікаційної роботи є порівняльний аналіз власних результатів з аналогічними чи подібними даними, отриманими з літературних джерел. При цьому обов'язково надається бібліографічне посилання на джерело, з яким порівнюються отримані дані. У отриманих даних можна ідентифікувати та навести виявлені тенденції чи закономірності. Крім аналізу загального результату, корисною складовою є аналіз у підгрупах чи в граничних/екстремальних умовах з метою визначення межі застосовності висновків та виявлення певних особливостей, притаманних окремим підгрупам. Хорошою практикою є аналіз сильних і слабких сторін власного дослідження і наведення цих міркувань у кінці розділу «Результати дослідження». Під час аналізу варто самостійно відповісти на запитання «За яких умов отримані у дослідженні результати мають ризик виявитись хибними?». Здатність до критичної оцінки власної роботи є важливою складовою інтегральної компетентності фармацевта. Наведені здобувачем слабкі сторони та ризики жодним чином не впливають на допуск кваліфікаційної роботи до захисту чи оцінку роботи під час захисту. Вимоги до оформлення та подання числових даних, таблиць та графіків наведені у відповідному розділі, присвяченому оформленню тексту кваліфікаційної роботи.

ВИСНОВКИ

У висновках викладаються найбільш важливі наукові та практичні результати кваліфікаційної роботи магістра, вказуються наукові проблеми, для розв'язання яких можуть бути застосовані результати дослідження, а також можливі напрями продовження досліджень за тематикою кваліфікаційної роботи. Текст висновків повинен бути зв'язним за змістом. Не потрібно формувати висновки окремими тезами/пунктами, тим більше не варто їх нумерувати. Спочатку висновки мають містити відповіді на всі завдання, поставлені у вступі. Все це дасть змогу авторові засвідчити у висновках, що сформульованої у вступі мети досягнуто. Висновки можуть вказувати найбільш важливі числові результати, обґрунтовувати їх надійність та розкривати їх науковий зміст. З іншого боку, висновки можуть зосереджуватись на практичній стороні одержаних результатів і містити замість числових значень їх оцінку, наприклад значний, помірний, слабкий, практично нульовий рівень чогось. Висновки з роботи не повинні виходити за межі отриманих в роботі результатів. У кінці розділу «Висновки» варто викласти конкретні практичні рекомендації для професійної діяльності, які напрацьовані у процесі дослідження, або ж рекомендувати конкретні дослідження для виходу результатів на рівень практичного використання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Список використаних джерел містить бібліографічні посилання на використані джерела. Його розміщують після висновків. Список літератури оформляється відповідно до вимог державного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Для оформлення посилання на певне джерело в тексті, слід навести його номер в квадратних дужках – ось так [1]. Якщо є кілька джерел, на які робиться посилання, - їх номери зазначають через кому, дефіс чи комбінацію цих символів. Дефіс у внутрішньотекстовому посиланні означає увесь діапазон чисел від лівого до правого номера відносно дефісу. Приклади таких складних посилань – [3,4], [5,8,10], [3-5], [3-5,8,10]. Нумерацію потрібно вести в порядку зростання, і у списку використаних джерел біля кожного запису має бути число, яке відповідає його номеру серед текстових посилань. Тобто, якщо певне твердження в тексті кваліфікаційної роботи посилається на доповнення 3 ДФУ 2 видання, і від самого початку роботи це вже 4 джерело, то після наведення твердження має стояти [4], а у списку використаних джерел під номером 4 має знаходитись бібліографічне посилання на доповнення 3 ДФУ 2 видання. Тому, наприклад, складне посилання на 5, 8 і 10 джерело [5,8,10] в списку літератури можливе лише за умови, коли раніше в тексті вже було посилання принаймні на всі номери літературних джерел від 1 до 9. Допускання помилок при співвіднесенні цитувань та їх номерів у списку використаних джерел є серйозним порушенням, яке може бути визнаним як академічний плагіат.

Державний стандарт допускає повний або скорочений стиль для оформлення позатекстових бібліографічних посилань у списку використаних джерел. Загальний вигляд повного бібліографічного посилання наступний:

Прізвище Ініціали першого співавтора Назва статті / Ініціали (або ім'я) Прізвище першого співавтора, Ініціали (або ім'я) Прізвище другого співавтора, Ініціали (або ім'я) Прізвище третього співавтора // Журнал. — рік. — Т., №. — С.

де Т. — том, № - номер видання або випуск (якщо журнал називає це випусками — то замість № слід писати Вип.). Зазвичай кожен новий рік від заснування журналу — виходить новий том, а протягом року наукові журнали здійснюють від двох до дванадцяти номерів/випусків. Загалом допускається опускати том, адже зазначеного року публікації достатньо, щоб однозначно ідентифікувати що це за том. Приклади бібліографічних посилань за повним стилем:

Девіняк О. Досвід упровадження ігрових елементів при оцінюванні успішності студентів спеціальності "Фармація" / О. Девіняк // Гірська школа Українських Карпат. - 2016. - № 14. - С. 210-214. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuk_2016_14_52.

Девіняк О. Т. Асортиментний аналіз лікарських препаратів з хлоргексидином та дані закупівель державних і комунальних організацій / О. Т. Девіняк, Е. М. Вашкеба-Бітлер, М. М. Фізер, І. Ю. Стан, Я. І. Деяк, О. В. Литвин // Клінічна фармація. - 2021. - Т. 25, № 1. - С. 41-48. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/KIPh_2021_25_1_7.

Замість слів «Режим доступу» можна писати скорочено «URL». Загалом для всіх наукових статей, цілісність і доступність яких забезпечується публікаційними стандартами, яких дотримуються видавники – посилатись на електронну адресу наукової статті не обов'язково.

Скорочений стиль оформлення посилань виносить всіх авторів наперед, допускає скорочувати усіх співавторів від 4 і далі словом та ін. (et al. по англійськи), не потребує похилих рисок і тире. Вище наведені бібліографічні посилання, оформлені у скороченому стилі, матимуть наступний вигляд:

Девіняк О. Досвід упровадження ігрових елементів при оцінюванні успішності студентів спеціальності "Фармація". Гірська школа Українських Карпат. 2016. № 14. С. 210-214.

Девіняк О.Т., Вашкеба-Бітлер Е.М., Фізер М.М. та ін. Асортиментний аналіз лікарських препаратів з хлоргексидином та дані закупівель державних і комунальних організацій. Клінічна фармація. 2021. Т. 25, № 1. С. 41-48.

У кваліфікаційній роботі має бути вибраним лише один стиль – повний чи скорочений, яким оформлені усі посилання у списку використаних джерел. Змішування стилів не допускається.

Цитування у повному стилі зручно використовувати для українських статей, адже його можна легко отримувати вже готовим з сайту НБУВ. Для цього слід знайти цю статтю за назвою у пошуку, натиснути «цитування» та у новій відкритій вкладці скопіювати текст внизу сторінки у розділі «бібліографічне посилання».

Девіняк О.

Досвід упровадження ігрових елементів при оцінюванні успішності студентів спеціальності "Фармація" / О. Девіняк // Гірська школа Українських Карпат. - 2016. - № 14. - С. 210-214. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuc_2016_14_52

[Повний текст PDF - 245.732 Kb](#)

[Зміст випуску](#)

[Цитування публікації](#)

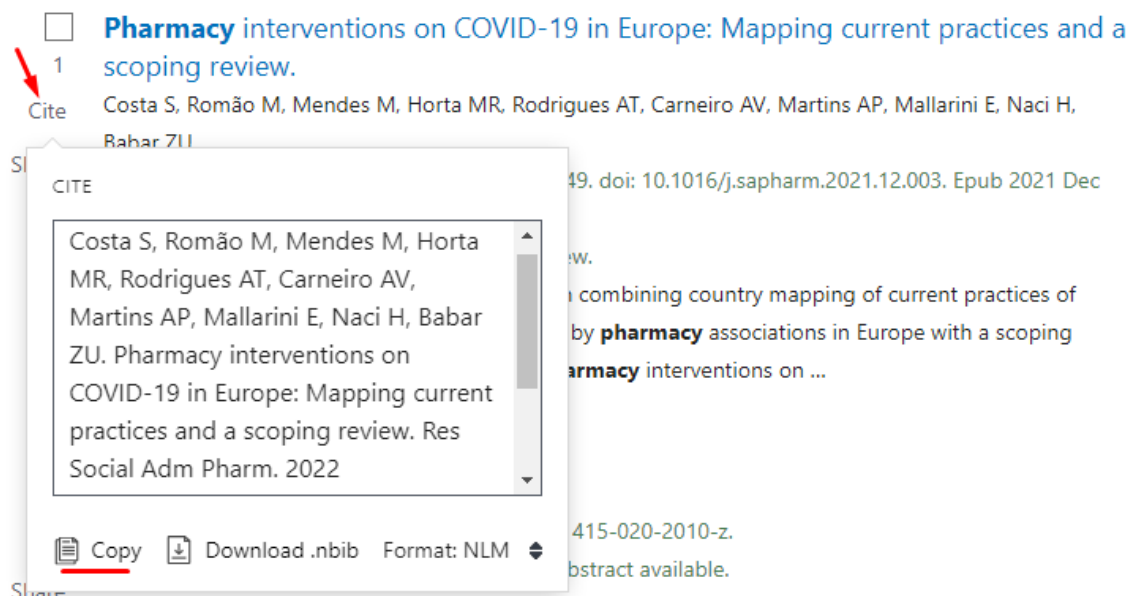
Цитованість авторів публікації:

- Девіняк О.

Бібліографічний опис для цитування:

Девіняк О. Досвід упровадження ігрових елементів при оцінюванні успішності студентів спеціальності "Фармація" / О. Девіняк // Гірська школа Українських Карпат. - 2016. - № 14. - С. 210-214. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuc_2016_14_52.

Цитування в скороченому стилі зручніше використовувати для іноземних статей. Так, міжнародний формат бібліографічних посилань NLM, розроблений National Library of Medicine, доступний для копіювання з PubMed, і після вставки крапок в ініціали, заміни ком на крапки, дописування перед номерами сторінок букви «Р.» яка означає pages та видаленням зайвих гіперпосилань – можна отримувати коректний скорочений стиль бібліографічного посилання за ДСТУ 8302:2015. Наприклад, натискаємо Cite і Copy:

вставляємо в список літератури скопійоване посилання,

Costa S, Romão M, Mendes M, Horta MR, Rodrigues AT, Carneiro AV, Martins AP, Mallarini E, Naci H, Babar ZU. Pharmacy interventions on COVID-19 in Europe: Mapping current practices and a scoping review. Res Social Adm Pharm. 2022 Aug;18(8):3338-3349. doi: 10.1016/j.sapharm.2021.12.003. Epub 2021 Dec 14. PMID: 34924315; PMCID: PMC8670105.

і редагуємо його за скороченим стилем ДСТУ:

Costa S., Romão M., Mendes M. et al. Pharmacy interventions on COVID-19 in Europe: Mapping current practices and a scoping review. Res Social Adm Pharm. 2022. 18(8). P. 3338-3349.

Для задачі форматування посилань також можна користуватись послугами систем штучного інтелекту. Загалом вони не обізнані із стилем ДСТУ, тому зможуть виконувати роботу лише якщо ви надасте їм правильний взірець. Наприклад, запит може виглядати таким чином:

підготуй за стандартом ДСТУ 8302:2015 наступне посилання. Подаю код для форматування: Прізвище Ініціали першого співавтора Назва статті / Ініціали Прізвище першого співавтора, Ініціали Прізвище другого співавтора, Ініціали Прізвище третього співавтора // Журнал. — рік. — Т., №. — С. (номери сторінок)

відформатувати треба Patel, K. N., Patel, J. K., Patel, M. P., Rajput, G. C., & Patel, H. A. (2010). Introduction to hyphenated techniques and their applications in pharmacy. Pharmaceutical methods, 1(1), 2-13.

на що отримано наступну відповідь ChatGPT 3.5:

За стандартом ДСТУ 8302:2015, це посилання буде відформатоване наступним чином:

Patel, K. N., Patel, J. K., Patel, M. P., Rajput, G. C., & Patel, H. A. (2010). Introduction to hyphenated techniques and their applications in pharmacy / K. N. Patel, J. K. Patel, M. P. Patel, G. C. Rajput, H. A. Patel // Pharmaceutical methods. — 2010. — Vol. 1, № 1. — P. 2-13.

У ньому залишилось вручну видалити кому після прізвища Patel, і далі видалити решту співавторів на початку бібліографічного опису включно з роком публікації, щоб отримати добре відформатоване посилання у повному стилі ДСТУ – ось таке:

Patel K. N. Introduction to hyphenated techniques and their applications in pharmacy / K. N.

Patel, J. K. Patel, M. P. Patel, G. C. Rajput, H. A. Patel // *Pharmaceutical methods*. — 2010. — Vol. 1, № 1. — P. 2-13.

Результати штучного інтелекту Gemini від Google були гіршими для такої задачі, або ж нами не знайдено коректного підходу для постановки задачі. Можливо, з часом системи штучного інтелекту зможуть краще і безпомилково виконувати цю формальну роботу.

Для оформлення бібліографічного посилання на тези доповіді, слід використовувати ті ж принципи оформлення, враховуючи необхідність вказання назви наукової конференції, дати та населеного пункту де проводилась конференція. Оскільки тези конференцій зазвичай містять обмежену кількість інформації і потребують контексту для коректного використання одержаної інформації, рекомендується якомога менше їх застосовувати в якості літературного джерела наукової інформації. Найчастіше, інформація, що подається у тезах конференції, дістає продовження і публікується надалі у формі повноцінної наукової статті – то ж варто пошукати більш інформативну публікацію щодо висвітленого питання від цих же авторів. Приклад оформлення бібліографічного посилання на матеріали конференції наведено у повному та скороченому стилі нижче:

Лелюх М.І. Прогнозування можливого механізму реалізації протипухлинної дії 2-[5-(4-диметиламінобензиліден)-2,4-діоксотіазолідин-3-іл]-n-[5-(4-метоксифеніл)-1,3,4-оксадіазол-2-іл]ацетаміду / М.І. Лелюх, О.Т. Девіняк // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Ліки – людині. Сучасні проблеми фармакотерапії і призначення лікарських засобів», 28-29 березня 2018 року, м. Харків. – С. 193-194.

Лелюх М.І., Девіняк О.Т. Прогнозування можливого механізму реалізації протипухлинної дії 2-[5-(4-диметиламінобензиліден)-2,4-діоксотіазолідин-3-іл]-n-[5-(4-метоксифеніл)-1,3,4-оксадіазол-2-іл]ацетаміду. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Ліки – людині. Сучасні проблеми фармакотерапії і призначення лікарських засобів», 28-29 березня 2018 року, м. Харків. С. 193-194.

Для оформлення посилання на книгу (підручник, посібник тощо) у повному стилі слід зазначати повний список авторів та видавництво, а у скороченому стилі використовують скорочений список авторів з перших трьох, і також опускають інформацію про видавництво та знаки тире. Можна використовувати наступні приклади як зразок повного і скороченого стилю:

Девіняк О.Т., Качур І.І., Литвин О.В., Голуб Є.О., Сятиня В.А., Бисага Є.І. Етика і деонтологія у фармації: навчальний посібник. — Ужгород: Рік-У, 2021. — 130 с.

Девіняк О.Т., Качур І.І., Литвин О.В. та ін. Етика і деонтологія у фармації: навчальний посібник. Ужгород, 2021. 130 с.

Навіть попри те, що більшість наукових статей та книг чи підручників, на які посилається здобувач кваліфікації магістра, будуть одержані ним з інтернет-джерел, немає необхідності зазначити гіперпосилання для доступу до них, чи вказувати дату звернення, оскільки публікаційні стандарти гарантують цілісність і збереженість джерела навіть за умови зміни його веб-адреси. Однак для нормативних актів (закони постанови, накази відповідних органів влади) характерна плинність і змінність уточнюючими нормативними актами (зміни до

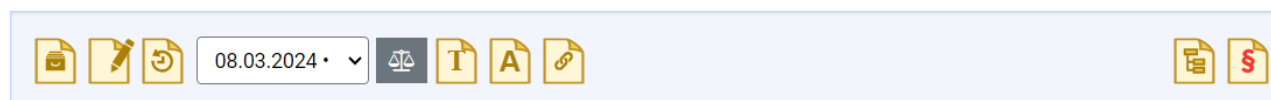
законів, постанов чи наказів є регулярною практикою). Тому для забезпечення актуальності використовуваної нормативної інформації, здобувачам слід використовувати нормативні тексти лише з офіційних веб-сайтів, зокрема порталу Верховної Ради України <https://zakon.rada.gov.ua/> або відповідного розділу на сайті МОЗ України <https://moz.gov.ua/nakazi-moz>, де забезпечується постійне оновлення нормативної бази. Веб-адресу, за якою було отримано нормативний документ, слід обов'язково вказувати при оформленні бібліографічного посилання, а також обов'язковим є вказання дати звернення за цією веб-адресою. Приклад та підказка для оформлення бібліографічного посилання на нормативний акт наведені нижче:

Цивільний кодекс України. Кодекс України №435-IV, редакція від 08.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/> (дата звернення: 18.03.2024).

Цивільний кодекс України

Документ **435-IV**, чинний, поточна редакція — Редакція від **08.03.2024**, підстава - [3587-IX](#)
(Остання подія — Редакція, відбудеться пізніше, підстава - [3153-IX](#). [Подивитися в історії?](#))

 Інформація Зберегти Картка документа Зміст документа Пошук у тексті Текст для друку

Варто мати на увазі, що при копіюванні і вставлянні URL, яка містить кириличні символи, у Word – програма їх переробить у набір кодів ось так:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Для того, щоб зберегти нормальний вигляд URL, слід копіювати не увесь URL, а пропустити одну першу букву h:

 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Тоді вставляємо цей фрагмент у Word – він вставиться коректно без кодів. І тоді букву h на початку веб-посилання дописуємо самостійно. Після натискання пробілу чи знаку нового рядка – створюється коректне та зрозуміле веб-посилання: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Бібліографічне посилання на матеріали інтернет-сторінки, яка не представляє ні книгу (посібник/підручник/методичні вказівки), ні науковою статтю, ні матеріалами конференції, ні нормативним актом – оформлюється подібним чином. Якщо сторінка містить вказання автора чи співавторів, то у посиланні необхідно обов'язково їх зазначити. Якщо сторінка має чітко виділений заголовок та підзаголовок – то цей текст слід наводити як назву джерела. Якщо сторінка представляє документ офіційної організації, то назву організації слід вказувати після назви документа. Наприклад, посилання на веб-сторінку про фармацію у онлайн фармацевтичній енциклопедії слід оформляти

так (назву енциклопедії ставимо після подвійної навіскіної риски, оскільки цитована сторінка є частиною великого проекту, у скороченому стилі замість подвійної навіскіної риски буде крапка):

Черних В.П., Перцев І.М. Фармація // Фармацевтична енциклопедія online. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/336/farmaciya> (дата звернення: 18.03.2024).

А новину чи технічну інформацію з сайту держлікслужби – таким чином:

Звіт за 11-15 березня 2024 року. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. URL: <https://www.dls.gov.ua/news/звіт-за-11-15-березня-2024-року/> (дата звернення: 18.03.2024).

При використанні джерел з інтернету в якості інформаційного матеріалу для наукового дослідження варто здійснювати критичну оцінку якості та надійності наведеної інформації. Для цього перш за все необхідно оцінити, які організації належить дана сторінка, чи належить ця організація до сфери охорони здоров'я, чи має вона відповідних фахівців – медиків, фармацевтів чи представників суміжних спеціальностей, які могли б нести відповідальність за достовірність поданої інформації. Таким чином, використання в якості джерел різноманітних рефератів, неспеціалізованих новинних чи інших сайтів, телеграм-каналів чи груп у facebook, instagram-блогерів тощо не є допустимим. Також посилання на інформацію має відбуватись за першоджерелом, а не через других і третіх осіб та їх текстів. Саме тому Вікіпедія та подібні сайти не є належним джерелом для виконання кваліфікаційного дослідження. Знайшовши корисну інформацію на сайті Вікіпедії, слід пройти за відповідним посиланням у списку використаних джерел цієї корисної статті, вивчити оригінал та в разі доречності – навести бібліографічне посилання на джерело-оригінал.

Кількість бібліографічних посилань, зареферованих у списку використаних джерел, не має бути меншою 30, з яких не менше 20 становлять наукові статті, опубліковані в наукових журналах, і не менше половини зареферованих наукових статей повинні бути опубліковані в міжнародних наукових виданнях. Наукове джерело подається мовою оригіналу – українською, англійською або іншою мовою. Для цілей виконання кваліфікаційної роботи магістра використання інших мов, відмінних від української та англійської, - не рекомендується, однак за необхідності допускається. При цьому обґрунтованість кожного випадку використання іншомовних літературних джерел буде розглядатись у контексті його ролі для виконання кваліфікаційного дослідження.

Вступ до кваліфікаційної роботи магістра є власною рефлексією здобувача щодо виконання кваліфікаційного дослідження. Вступ варто писати після завершення виконання кваліфікаційного дослідження, однак розміщується він перед основним текстом. Цей розділ починають із пояснення наскільки поширеною та актуальною є обрана для дослідження тематика роботи та якими є останні наукові здобутки за темою. Бажано навести пояснення, чому саме ця тема зацікавила особисто здобувача, який його попередній досвід чи досягнення дають йому можливість виконати цю роботу краще за інших, яку користь від виконання даної роботи він/вона може передбачити в майбутньому для своєї професійної кар'єри. Далі зазначається формулювання конкретної проблеми, яку передбачалось вирішити у даній роботі, та як на даний момент розв'язується проблема, піднята здобувачем, або на які прототипи спирається робота здобувача. Вказуються на недоліки існуючого підходу, які можуть бути виправлені завдяки виконанню даного дослідження. Після цього зазначається мета дослідницької роботи та завдання, які були визначені спільно з науковим керівником.

Надалі вказується, на базі яких підприємств, установ чи організацій виконувалась кваліфікаційна робота, яку діяльність вони проводять, яким чином тема дослідницької роботи узгоджується з цілями організації, та як одержані результати можуть сприяти подальшій діяльності даної організації.

В разі наявності, вказується інформація про розгляд і погодження протоколу проведеного дослідження біоетичною комісією, наводяться реквізити одержаного висновку комісії.

В окремому абзаці, за наявності вказується, на яких наукових, науково-практичних конференціях, семінарах, а також у яких статтях, опублікованих у наукових журналах оприлюднені результати досліджень, викладені в магістерській кваліфікаційній роботі. Апробація результатів виконання кваліфікаційної роботи враховується при оцінюванні кваліфікаційної роботи.

Наприкінці вступу варто описати, хто ще крім самого здобувача та наукового керівника, консультував, допомагав чи підтримував здобувача при виконанні кваліфікаційного дослідження, у чому саме полягала їх підтримка та подякувати їм за це. Кількість осіб, яким висловлюється подяка, не обмежується, і їх формальна роль чи зв'язок з Ужгородським національним університетом не вимагається.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота магістра спеціальності 226 Фармація, промислова фармація повинна містити анотацію українською та англійською мовою. Обсяг кожного екземпляра анотації повинен займати за обсягом приблизно одну сторінку друкованого тексту. Анотація складається після завершення основного тексту кваліфікаційної роботи, однак розміщується перед початком основного тексту. У ній слід навести в стислій формі дані щодо контексту і актуальності дослідження, мети дослідження, методів та основних організаційних моментів, ключових результатів та головних висновків. Анотація повинна бути структурованою і складатись з частин, аналогічних основному тексту кваліфікаційної роботи. Структурними елементами анотації (Abstract) є вступ (Introduction), організація та методи дослідження (Methods), результати дослідження (Results) та висновки (Conclusions). Кожен з цих елементів повинен починатись з окремого абзацу. У ньому спочатку наводять назву структурного елемента з жирним шрифтом, ставлять крапку, і тоді звичайним шрифтом наводять необхідний текст.

У вступі анотації слід навести вихідну інформацію, на яку спирається дослідження, вказати на невирішену проблему, обґрунтувати її актуальність та в кінці чітко сформулювати мету дослідження. Складання вступу анотації має спиратись на власне розуміння здобувачем сучасного наукового контексту, для вступу анотації небажано використовувати літературні джерела. Загалом в анотації не наводять позатекстових посилань на джерела. В разі значної необхідності використати існуючі дані та ідеї – джерело запозичення розкривається прямо в тексті вступу, стаючи частиною складного речення.

В організації та методах дослідження слід описати процес дослідження, уникаючи дрібних деталей. Тут має бути зазначено що чи хто саме були об'єктами для дослідження, які саме роботи проводились, які методики застосовувались, які показники чи залежні змінні вимірювались або визначались розрахунком. В разі участі людей в якості об'єктів дослідження (опитування, аналіз медичних записів та реєстрів тощо) – зазначається заклад охорони здоров'я, в якому виконувався збір інформації та кількість людей, на даних яких базуються результати дослідження.

У результатах дослідження слід наводити основні результати, які забезпечують виконання мети дослідження. Тут мають бути конкретні знахідки і числа, з показниками їх надійності та статистичної значущості в разі їх доречності.

У висновках анотації зазначаються лише найбільш важливі висновки, отримані завдяки дослідженню, і розкриваються напрямки подальшого

застосування в світі, Україні, в діяльності окремого фармацевтичного підприємства чи закладу охорони здоров'я отриманих нових наукових знань за визначеною фармацевтичною проблематикою.

Формування другого екземпляра анотації англійською мовою дає можливість зацікавленим читачам, науковцям та фармацевтам стисло ознайомитись із кваліфіційною роботою здобувача, адже електронний взірець кваліфікаційної роботи зберігатиметься у вільному доступі в електронному репозитарії університету. Складання анотації англійською мовою є одним із способів підтвердження досягнення здобувачем фармацевтичної освіти ПРН 04 *«Вільно спілкуватися державною та англійською мовами усно і письмово для обговорення професійних проблем і результатів діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів»*. Тому використання автоматичних перекладачів та систем штучного інтелекту для написання анотації до кваліфікаційної роботи англійською мовою не допускається. Загалом не варто намагатись дослівно перекладати текст української анотації на англійську. Перед здобувачем стоїть завдання не з фахового перекладу, а з формування письмового тексту, який би дав можливість іноземному читачеві ознайомитись з виконаною кваліфікаційною роботою. При цьому англійська версія анотації має відповідати вище наведеним вимогам до структури та змісту анотації, а також містити ту ж числову інформацію, яка наведена в українському варіанті. Українська та англійська версія анотації не повинні суперечити одна одній.

Кваліфікаційна робота магістра повинна бути написана в науковому стилі мовлення. Науковий стиль має свої риси, ознаки та правила, яких необхідно дотримуватись. Ці методичні вказівки теж складено з дотриманням наукового стилю. Риси наукового стилю наступні:

1. Об'єктивність. Текст повинен зосереджуватись на фактах, мова має бути нейтральною та не містити емоційних висловлювань. Інтерпретуючи результати, слід зважити наскільки можна бути впевненим саме в такій інтерпретації. Якщо можуть існувати інші варіанти, то саме тут варто підкреслити, що це є особистою думкою («на нашу думку, ...», «на наш погляд, ...», «можна вважати, що ...»). У всіх інших випадках авторам варто утриматись від спекулювання та наведення власних не підкріплених фактами думок. У тому числі, висновки кваліфікаційної роботи не повинні виходити за межі отриманих і наведених в роботі результатів.

2. Точність і зрозумілість. Науковий текст не може допускати двозначних трактувань. У ньому широко використовуються терміни, і застосування термінів повинне відповідати їх офіційному визначенню. У разі наявності кількох альтернативних визначень терміну (наприклад наявність різних критеріїв постановки діагнозу, що підтримуються різними професійними асоціаціями), то авторам варто уточнити яке саме трактування використано в роботі. Деякі поняття можуть мати усталені та рівноцінні для використання синоніми. У такому випадку автори вибирають один із них і послідовно застосовують в тексті лише його. Також в науковому тексті слід уникати надто загальних слів та фраз, які не можуть бути однозначно зрозумілі. Науковому тексту притаманна тавтологія – повторення одних і тих же понять без заміни їх на синоніми. Також наводиться багато деталей дослідження, які забезпечують можливість відтворення роботи іншим дослідником. Варто уникати довгих та складних речень і намагатись формулювати думку короткими послідовними реченнями. Так забезпечується точність і зрозумілість у науці.

3. Лаконічність. Науковий текст повинен бути якомога коротшим і «концентрованим». У ньому не повинно бути речень без корисного інформаційного вмісту, зайвих прикметників, повторень раніше вже сказаного. В разі частого використання певного словосполучення, що являє собою єдину сутність – варто застосовувати аббревіатури. Перше згадування цього словосполучення має бути завжди у повному форматі, після якого в дужках наводять аббревіатуру, якою надалі буде замінено це словосполучення. Якщо в тексті використано більше п'яти аббревіатур – необхідно створити на окремій сторінці перелік умовних позначень та скорочень, який розміщується відразу після змісту кваліфікаційної роботи. Цей перелік має містити два стовпці. У лівому наводять аббревіатуру, а в правому – її розшифрування.

4. Ясність та фаховість. Науковий текст повинен користуватись

термінологією за фаховим напрямком. Зміст повинен бути зрозумілим фахівцю в галузі. Важливі числові результати інтерпретуються та пояснюються в тексті. Для кращого розуміння та подання матеріалу, широко застосовуються таблиці та графіки/рисунки. Науковий текст має професійний формальний характер. Він не повинен містити епітетів, образних висловлювань, мовних зворотів, гіпербол, іронії, гумору, розмовного стилю, сленгу, русизмів чи орфографічних помилок та одруків.

5. Безособовість та минулий час. Науковий текст формується без використання фраз від першої та другої особи, а також не містить особових звертань. Речення пишуться у безособовій формі або з використанням форми третьої особи. Не допускаються фрази на кшталт «я використала», «ми провели ...», «нами здійснено ...» - ці фрази можуть бути замінені безособовими формами дієслів минулого часу пасивної форми – «використано», «проведено», «з метою ... здійснено ...». Оскільки дослідники описують вже виконану роботу, часто застосовується минулий час в доконаній формі. Слід намагатись якомога менше застосовувати пасивних дієслів. Наприклад замість «японськими дослідниками було встановлено, що додавання цукру до чаю робить його солодшим» варто писати «японські дослідники встановили, що ...», а ще краще писати з акцентом на факти, а не на пророблену роботу – «додавання цукру до чаю робить його солодшим [3]», і відповідно посилатись при цьому на джерела літератури. Замість «значення показника було встановлено на рівні 5,65» - «значення показник становить 5,65». Замість «дослідження було проведено на базі контрольно-аналітичної лабораторії» - «базою для дослідження виступала контрольно-аналітична лабораторія».

6. Доказовість. Усі твердження, які зазначаються в науковому тексті, повинні або спиратись на літературні джерела і, отже, містити поруч бібліографічне посилання, або ж впливати із отриманих у цьому дослідженні даних. Допускається відсутність посилань на твердження, які є добре відомими фахівцям в галузі та входять до стандартної програми університетської підготовки. Тому не варто підтверджувати літературними джерелами можливість застосування інгібіторів протонної помпи для лікування гастриту, однак наведення показника поширеності гастриту в Україні на рівні 12,4% потребує посилання у формі квадратних дужок з числом і відповідного запису у списку використаної літератури.

7. Структурованість. Науковий текст повинен мати чітку структуру. Вимоги до структури кваліфікаційної роботи здобувача освітнього ступеня магістра визначені у відповідному університетському положення, і описані у цих методичних рекомендаціях. Крім визначених правилами розділів, слід у розділах основної частини (огляді літературних джерел, організації та методах дослідження, результатах дослідження) виділяти підрозділи, кожен з яких містить текст об'єднаний спільною думкою, ідеєю, дослідом, чи завданням. Читачам повинна бути зрозумілою мета кожного підрозділу та логічний зв'язок підрозділів між собою. В межах одного підрозділу виклад думок повинен бути

послідовним та логічним, із використанням плавних переходів від однієї думки до наступної. Кожен новий абзац повинен бути логічно пов'язаним із попереднім і виступати для нього наступним етапом або доповненням.

8. Наукова аргументація. Наукові роботи не є простою констатацією спостережених та зафіксованих фактів. Наукове дослідження повинне рухатись від поставленого дослідницького питання до формулювання гіпотез та прогнозу з неї для визначених умов досліду, далі до отримання даних дослідження і співставлення їх з прогнозом та обговорення і пояснення отриманих результатів. Наукові знання потрібні перш за все для визначення тактики наших дій чи поведінки у майбутньому, і, відповідно, кожен знайдений результат повинен бути опрацьований розумом дослідника та поміщений у контекст існуючих знань та практик за досліджуваною темою. Дослідники завжди критично та з певним розумним скептицизмом підходять як до інформації, наведеної в джерелах літератури, так і до отриманих власноруч результатів. Хорошим стилем є саморефлексія щодо сильних та слабких сторін власного дослідження, виявлення ризиків та меж застосовності одержаних результатів та наведення цих міркувань наприкінці розділу, присвяченого результатам дослідження.

В Україні оформлення кваліфікаційних робіт на здобуття освітнього ступеня магістра повинне відповідати ДСТУ 3008:2015 «Звіти у сфері науки і техніки». Дані методичні вказівки не є науковою працею, і їх оформлення не підлягає вимогам вище зазначеного ДСТУ. Ці методичні вказівки виконано згідно з принципами та візуальним стилем, викладених у брендбуці Ужгородського національного університету. Правила оформлення звітів у сфері науки і техніки наступні:

- формат паперу - кваліфікаційну роботу друкують на одній стороні аркуша паперу формату А4;

- шрифт – Times New Roman (для значеннєвого виділення прикладів, понять тощо допускається використання інших шрифтів; допускаються: напівжирний, курсив, напівжирний курсив; підкреслення не допускаються);

- розмір шрифту – 14;

- відстань між рядками – 1,5 інтервали (до 30 рядків на сторінці);

- текст кваліфікаційної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве - 30 мм, праве - 10 мм, верхнє - 20 мм, нижнє - 20 мм.

- текст кожної із структурних частин роботи повинен бути вирівняний по ширині друкованого аркушу з врахуванням полів.

- заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи магістра: АНОТАЦІЯ, ABSTRACT, ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ (за необхідності), ВСТУП, 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ, 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ, 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ (за необхідності) друкують великими літерами з вирівнюванням по центру. Перераховані тут структурні частини кваліфікаційної роботи мають завжди розпочинатись з нової сторінки.

- кожен з трьох розділів основного тексту повинен містити підрозділи. Нумерація розділів та підрозділів складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Розділи, підрозділи, пункти і підпункти нумеруються арабськими цифрами.

- кожен підрозділ повинен мати змістовну назву, яку друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки підрозділів повинні бути включеними до сторінки, на якій наводиться зміст кваліфікаційної роботи.

- усі графічні матеріали кваліфікаційної роботи повинні мати підпис, наприклад «Рисунок 3. Спектр поглинання речовини А в УФ-діапазоні». Номер та назва рисунка наводяться знизу рисунка з вирівнюванням по центру. Рисунки намагаються розміщувати відразу після тексту, який на нього посилається. Однак, якщо рисунок не поміщається на цю ж сторінку – то текст продовжується до кінця сторінки, а рисунок наводиться на новій сторінці відразу після

закінчення поточного абзацу. На кожен рисунок має бути посилання в тексті із зазначенням його номера.

- усі таблиці повинні мати заголовок, наприклад «Таблиця 1. Демографічні показники опитаних фахівців з фармацевтичною освітою». Номер та назва таблиці наводяться перед таблицею з вирівнюванням по центру. Таблиці намагаються розміщувати відразу після тексту, який посилається на дані таблиці. Допускається перенос таблиці на наступну сторінку, якщо вона не вміщується повністю на поточній сторінці. Якщо таблиця займатиме дві і більше сторінок, назви стовпців доцільно продублювати на другій та наступних сторінках також.

- сторінки нумерують наскрізно арабськими цифрами, охоплюючи додатки включно. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Титульний аркуш входить до загальної нумерації сторінок, одна на титульному аркуші номер сторінки не проставляють.

- початок кожного абзацу повинен мати відступ від лівого краю шириною 1 см.

- хімічні чи математичні формули та рівняння повинні бути створені в текстовому чи хімічному редакторі. Використання зображень чи скріншотів для наведення хімічних чи математичних формул, а також рівнянь, не допускається.

- особлива увага повинна наділятися вірному написанні хімічних речовин. Нижні індекси, які позначають кількість атомів, а також верхні індекси, що позначають заряди іонів або маси ізотопів повинні бути коректно відображені в тексті кваліфікаційної роботи.

- усі числові дані, які мають одиниці вимірювання, повинні в тексті наводитись разом із зазначенням відповідної одиниці вимірювання. За можливості одиниці вимірювання наводяться за системою SI. Допускається зазначення доз лікарських засобів або активності біологічних речовин (ферментів, гормонів) у відповідних їм міжнародних одиницях. На графіках одиниці вимірювання слід поміщати у назвах осей абсцис та ординат через кому після назви відображеної на цій осі ознаки. У таблицях одиниці вимірювання наводять у назвах стовпців чи рядків, і дублювати їх у кожній комірці таблиці після наведеного числа не потрібно.

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ

Загальна схема та послідовність усіх процедур, пов'язаних із виконанням та захистом кваліфікаційної роботи, має наступний вигляд.

Здобувач	Науковий керівник	Кафедра	Кафедра фарм. дисциплін	Деканат
	Пропонують теми кваліфікаційних робіт			
Вибирає кафедру для виконання кваліфікаційної роботи				
Формулюють тему кваліфікаційної роботи				
Готують завдання на кваліфікаційну роботу				
		Розглядає і подає тему і завдання на затвердження, визначає рецензента		
			Проводить експертизу тем на відповідність спеціальності, подає їх на затвердження	
				Затверджує теми кваліфікаційних робіт, наукових керівників та рецензентів
Подає пропозицію щодо бази переддипломної практики	Рекомендує базу переддипломної практики		Готує наказ про проведення переддипломної практики	
Виконує кваліфікаційну роботу	Контролює хід виконання кваліфікаційної роботи			
Оформляє кваліфікаційну роботу та подає керівнику для перевірки та погодження				
	Перевіряє оформлення кваліфікаційної роботи, готує висновок про відповідність кваліфікаційної роботи вимогам, подає на розгляд кафедри			
		Не пізніше як за 4 тижні до захисту проводить попередній захист, заповнює відповідний розділ подання до захисту		
Доопрацьовує роботу за результатами попереднього захисту та подає доопрацьовану роботу та її електронний варіант на кафедру не пізніше як за два тижні до захисту				

		Направляє на перевірку наявності академічного плагіату та на рецензію		
			Уповноважена особа готує звіт про перевірку кваліфікаційної роботи антиплагіатною програмою та передає рецензенту	
		Рецензент проводить фаховий аналіз текстових співпадінь у звіті з антиплагіату, готує та подає рецензію кафедрі (до 1 тижня)		
		Готує подання Голові комісії на захист та передає кваліфікаційну роботу і супровідні документи здобувачу для переплетення		
Переплітає кваліфікаційну роботу і супровідні документи, повертає на кафедру				
		Подає кваліфікаційну роботу Голові екзаменаційної комісії для ознайомлення не пізніше як за день до захисту		
ЗАХИСТ	ЗАХИСТ		ЗАХИСТ	
		Передає електронні файли захищених кваліфікаційних робіт у форматі pdf на випускову кафедру фармацевтичних дисциплін		
			Розміщує захищені кваліфікаційні роботи в електронному репозитарії УжНУ	

Після завершення виконання кваліфікаційної роботи та оформлення її тексту, здобувачі подають її науковому керівнику для перевірки та готують презентацію роботи.

Рекомендації щодо оформлення презентації:

- вибирати взаємно контрастні, однак не надто яскраві, кольори для фону та тексту;
- для написів на слайдах використовувати шрифти без засічок («рубані» шрифти, сімейство Sans – Arial, Calibri, Tahoma, Verdana тощо), розмір шрифта від 18 та більше;
- реченнями повинен говорити здобувач, а не слайд: слід намагатись звести кількість речень на слайдах до мінімуму, не наводити складних речень, натомість акцентувати свої тези пунктами (списком);

- якомога більше використовувати графічних об'єктів, щоб підсилити слова, які говоритимуться. В той же час, не перевантажувати один слайд значною кількістю різних рисунків чи фото – краще виділяти для цього більшу кількість слайдів;
- якомога більше наводити графіків з отриманих даних або фотографій з процесу дослідницької роботи;
- фон слайдів не повинен відволікати від сприйняття вмісту слайду – уникайте фотографій в ролі заднього фону. Також у презентації не має бути звукових ефектів. Демонстрація відео допустима, однак повинна запускатись з кнопки після оголошення про це, а не раптово;
- слід уникати орфографічних та граматичних помилок в текстових написах на слайдах;
- варто написати текст доповіді наперед і потренуватись в його представленні до захисту. При цьому контролювати час, витрачений на доповідь і скорочувати доповідь якщо вона не вкладається в 10 хвилин. Читати доповідь з листка під час захисту є небажаною практикою. Екзаменаційна комісія може просити вас розповідати самостійно своїми словами про свою дослідницьку роботу. Читати доповідь зі своїх слайдів – так само недобре. Натомість потрібно тримати візуальний контакт з людьми, яким представляється ваша робота;
- структура слайдів має відповідати структурі кваліфікаційної роботи, яка захищається (актуальність, огляд літератури, організація та методи дослідження, результати, висновки), в кінці наводиться інформація про апробацію на конференціях та публікування результатів виконаної кваліфікаційної роботи.

Не пізніше 4 тижнів до захисту, кафедри проводять передзахист кваліфікаційної роботи за участю науково-педагогічних працівників кафедри та запрошених осіб. Форма передзахисту за рішенням завідувача кафедри може проводитись в очному, дистанційному чи змішаному режимі. Здобувачі, що не пройшли передзахисту (не з'явились, не подали кваліфікаційної роботи), не можуть бути допущеними до захисту кваліфікаційної роботи. Після передзахисту у здобувача залишається певний час, щоб врахувати рекомендації та виправити недоліки, вказані під час передзахисту. Не пізніше двох тижнів до захисту здобувачі подають письмовий та електронний варіант кваліфікаційної роботи на кафедру. Кафедри організовують проведення рецензування кваліфікаційних робіт експертами за напрямком роботи та перевірку роботи щодо наявності академічного плагіату. Враховуючи подання наукового керівника та відгук реценента, кафедра готує подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи та повертає кваліфікаційну роботу разом із супровідною документацією здобувачу для переплетення у твердій палітурці. Робота переплітається в наступному порядку:

-титульний аркуш

-подання Голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи

-анотація, зміст, перелік умовних позначень, вступ, основна частина кваліфікаційної роботи, висновки, список використаної літератури та додатки (за наявності)

-завдання на кваліфікаційну роботу

-рецензія.

Здобувач повертає переплетену кваліфікаційну роботу на кафедру. Завідувач кафедри, на якій виконувалась кваліфікаційна робота магістра, подає її голові екзаменаційної комісії для ознайомлення не пізніше як за день до захисту.

Захист кваліфікаційних робіт проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії. Процедура захисту кваліфікаційної роботи є відкритою, та публічною. Захист містить наступні етапи:

- доповідь здобувача вищої освіти щодо актуальності дослідницького питання, дизайну дослідження, отриманих результатів та сформульованих висновків (не довше 10 хвилин);
- запитання до здобувача з боку членів комісії та інших осіб, які присутні на захисті;
- відповіді здобувача на запитання, що надійшли;
- закрите обговорення кваліфікаційної роботи та її захисту членами Екзаменаційної комісії;
- оголошення рішення комісії про оцінку роботи.

Під час виступу здобувач вищої освіти повинен продемонструвати рівень володіння матеріалом дослідження й аргументовано довести свою фахову компетентність та здатність вирішувати організаційні і виробничі завдання.

У процесі визначення оцінки враховуються такі важливі показники якості кваліфікаційної роботи магістра:

Змістовні аспекти роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методологічного та дослідницького апарату;
- обсяг зібраних даних та коректність їх представлення та аналізу;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- самостійність у проведенні дослідження;
- оперування мовними елементами та загальне оформлення роботи;
- досягнення здобувачем програмних результатів навчання.

Якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- уміння презентувати дослідницьку роботу з використанням комп'ютерних засобів візуалізації;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди.

Оцінювання захисту кваліфікаційних робіт магістрів здійснюється за 100 - бальною шкалою, яка відповідно переводиться в національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу ЄКТС.

Кількість балів	Критерії оцінювання
Відмінно (90-100 балів - A)	Магістерська кваліфікаційна робота містить наукову новизну та має практичне значення, доповідь логічна і водночас лаконічна, проголошена послідовно, зі знанням справи, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ЕК правильні і стислі. Результати дослідження розкрито у публікаціях наукової статті та/або апробовано шляхом усного виступу на конференціях. Доповідь на захисті представлена у вигляді мультимедійної презентації та цілісно відображає зміст роботи;
Добре (82-89 балів - B)	Тема роботи розкрита, але спостерігаються окремі недоліки не принципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблений аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не виявлені, відгук і рецензія позитивні, доповідь логічна, проголошена послідовно, відповіді на запитання членів ЕК в цілому правильні, оформлення роботи в межах вимог. Результати дослідження апробовано участю в конференціях. Доповідь на захисті логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи. Доповідь на захисті представлена у вигляді мультимедійної презентації та цілісно відображає зміст роботи.
Добре (74-81 бал - C)	Тема роботи розкрита, але спостерігаються окремі недоліки не принципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблений аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не виявлені, є окремі зауваження в рецензії та відгуках, доповідь логічна, проголошена послідовно, відповіді на запитання членів ЕК в основному правильні, оформлення роботи в межах вимог. Результати дослідження апробовано участю в конференціях. Доповідь логічна, представлена у вигляді мультимедійної презентації, але відображає не всі змістові акценти роботи.
Задовільно (64-73 бали - D)	Тема магістерської кваліфікаційної роботи в цілому розкрита, але спостерігаються недоліки змістового характеру: нечітко сформульована мета роботи, відсутня апробація результатів дослідження, аналіз літературних джерел здійснено без опрацювання нових літературних джерел, не дотримано наукового стилю викладу, в аналітичній частині аналіз проведено поверхнево або містить незначні помилки, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції для практичного впровадження результатів обґрунтовані непереконливо, рецензія і відгуки містять окремі зауваження, не всі відповіді на запитання членів ЕК правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення магістерської кваліфікаційної роботи. Доповідь

	представлена у вигляді мультимедійної презентації із зауваженнями щодо її змісту та оформлення.
Задовільно (60-63 бали - E)	Тема магістерської кваліфікаційної роботи в основному розкрита, але містить ряд недоліків: нечітко сформульована мета роботи та елементи новизни, відсутня апробація результатів дослідження, аналіз літературних джерел неякісний, вимоги щодо опрацювання необхідної кількості наукових статей не виконані, в аналітичній частині аналіз проведено з помилками, заходи і пропозиції для практичного впровадження відсутні або недоречні, рецензія і відгуки містять зауваження, доповідь прочитана за текстом, відповіді на запитання членів ЕК не повні. Є зауваження щодо оформлення магістерської кваліфікаційної роботи. Доповідь представлена у вигляді мультимедійної презентації із зауваженнями щодо її змісту та оформлення.
Незадовільно (35-59 балів - Fx)	Нечітко сформульована мета магістерської кваліфікаційної роботи. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел та елементи новизни. Аналіз виконаний поверхнево, переважає описовість на шкоду системності і глибини. Пропоновані заходи випадкові, з аналізу не впливають, обґрунтування неповне. Оформлення роботи містить значні недоліки. Візуальне подання результатів відсутнє або некоректне. Відповіді на запитання членів ЕК неточні або неповні. Оформлення роботи не відповідає вимогам. Доповідь виконується без мультимедійної презентації.
Незадовільно (0-34 балів - F)	Тема магістерської кваліфікаційної роботи не розкрита. Розділи не пов'язані між собою. Відсутній огляд сучасних літературних джерел або наведений огляд не стосується теми дослідження. Аналіз виконано не вірно або поверхнево. Відсутні рекомендації або вони не впливають з аналізу. Відповіді на запитання членів ЕК невірні. Візуальне подання результатів відсутнє або некоректне. Оформлення роботи не відповідає вимогам. Доповідь виконується без мультимедійної презентації.

Електронні версії успішно захищених кваліфікаційних робіт будуть розміщені у вільному доступі в електронному репозитарії Ужгородського національного університету.